

Kiegészítő dokumentum

Mellékletek

Tartalom

1.	<i>Melléklet: az Okostelefonos Morális Beállítódás kérdőív.....</i>	2
2.	<i>Melléklet: a projektfélév ütemtervének leírása és segédanyagai.....</i>	5
	2.1 Erkölcspedagógiai elvek	5
	2.1.1 Védőfaktorok fejlesztése	6
	2.1.2 Differenciált oktatás.....	7
	2.1.3 Tanári attitűd	9
	2.2 ütemterv, 8-os csoport első félév.....	10
	2.3 ütemterv, 8-os csoport második félév	13
	2.4 ütemterv, 11-es csoport első félév	19
	2.5 ütemterv, 11-es csoport második félév	22
	2.6 A pedagógiai kísérlet tapasztalatai.....	27
3.	<i>Melléklet: az etikai problémák kiegészítései.....</i>	28
	3.1 Egy érv az átalakuló időszemlélet mellett	28
	3.2 A bennszülöttek „világképe”	29
	3.3 Az unalom klinikai-pszichológiai értelmezése	30
	3.4 Kierkegaard és az unalom	31

1. *Melléklet: az Okostelefonos Morális Beállítódás kérdőív.*

Mátó Áronnak hívnak, hatodéves etika és történelem tanárszakos hallgató vagyok a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, jelen kérdőív az OTDK dolgozatom empirikus kutatási részéhez szükséges. Dolgozatomban az okostelefon-használat morálfilozófiai vonatkozásaival foglalkozom.

A kérdőív célja, hogy felmérje az okostelefon-használattal kapcsolatos morális beállítódást, az okostelefonnal kapcsolatos tapasztalatokat, az önkontrollt és a rezilienciát (megbirkózási képesség).

A kérdőív 69 kérdésből áll, többnyire egyszerű, egytől ötig vagy négyig terjedő skálán való válaszadással, de vannak egyéb meglepetések is, mint kifejtős kérdések.

Nagyjából 20-25 perc a kitöltés ideje.

A kérdőív teljesen anonim, semmilyen személyi adat nem kerül elmentésre.

Nagyon köszönöm a segítséget, és jó kitöltést!

Demográfiai adatok

1. Lakhely
 - Budapest
 - Vidék
 - Agglomeráció
2. Életkor
3. Nemem
4. Hányan éltek egy háztartásban?
5. Hány testvéred van?
6. Elváltak-e a szüleid?
 - Igen
 - Nem
7. Anya legmagasabb iskolai végzettsége?
 - Általános iskola
 - Szakmai képesítést adó középiskola
 - Érettségit adó középiskola
 - Felsőfokú végzettség
 - Doktori fokozat
8. Apa legmagasabb iskolai végzettsége?
 - Általános iskola
 - Szakmai képesítést adó középiskola
 - Érettségit adó középiskola
 - Felsőfokú végzettség

- Doktori fokozat

9. A családom anyagi helyzete...

1= erősen nélkülöző – 8= nagyon tehető

10. Mennyi időt az okostelefonod?	1	2	3	4	5
11. Mi a leghíresebb paramétere/tulajdonsága?	1	2	3	4	5
12. Miért ezt a paraméterét/tulajdonságát szereted a legjobban?	1	2	3	4	5
13. Naponta átlagosan mennyi időt töltök az okostelefonommal:	1	2	3	4	5
14. A korosztályomhoz képest ... használom az okostelefont	1	2	3	4	5

Szituációk

Alább különféle szituációk olvashatók.

Mennyire gondolod jónak-rossznak az alábbi szituációkban az okostelefon-használatot?

1 = teljesen rossz, 2 = részben rossz, 3= semleges, 4 = részben jó, 5 = teljesen jó

26. Balatoni nyaraláson vagyok, öt nap a barátaimmal, tele programokkal, jó beszélgetésekkel stb. az egyik közeli barátom rendkívül sokat nyomkodja a telefonját.	0	1	2	3	4
27. Második randin vagyok a Margitszigeten. Úgy látom, hogy jól alakulnak a dolgok. Egyszer csak előveszi a telefonját és nyomkodni kezdi.	0	1	2	3	4
28. Önkéntes vagyok a színházak éjszakáján, és kapok egy munkatársat, akit nem tartok túl izgalmas személyiségnek, akivel nem tudok jól elbeszélgetni a munka szüneteiben. Hogyan reagálok a helyzetre? Fejtsd ki röviden, néhány mondatban! (Kifejtendő)					
29. Miközben teázok egy barátommal, közben telefonozom.	0	1	2	3	4
30. Telefonozás tanórán.	0	1	2	3	4
31. Telefonozás vizsga közben.					
32. Telefonozás temetésen.					
33. Telefonozás esküvőn.					

34. Okostelefont társaságban csak haszthatatlan dolog miatt helyes használni.					
---	--	--	--	--	--

Értékek

Az alábbiakban különböző állításokat fogsz látni.

Kérlek dönts el, hogy mennyire gondolod jónak-rossznak ezeket az állításokat!

1 = teljesen rossz, 2 = részben rossz, 3= semleges, 4 = részben jó, 5 = teljesen jó

43. Kötelességem lerakni a telefont, amikor valaki hozzám beszél.	1	2	3	4	5
44. Kötelességem nem nyomkodni a telefont, amikor társaságban vagyok, függetlenül attól, hogy beszél-e bárki vagy sem.	1	2	3	4	5
45. Értékes ember az, aki nem használja a telefonját, miközben másokkal van.	1	2	3	4	5
46. Bátor ember az, aki akkor sem használja a telefonját, amikor mindenki más igen.	1	2	3	4	5
47. Bölcs ember az, aki nem az okostelefonján keresztül szerzi be a tudását másokról.	1	2	3	4	5
48. Mértékletes ember az, aki naponta 2 óránál többet nem használja a telefonját.	1	2	3	4	5
49. Céltudatos ember az, aki képes letenni a mobiltelefont, ha a feladatára szeretne összpontosítani.	1	2	3	4	5
50. Magabiztos ember az, aki nem fél attól, hogy kimarad valamiből, ha néhány órára leteszi a mobiltelefont.	1	2	3	4	5
51. Kreatív ember az, akinek nincs szüksége mobiltelefonra ahhoz, hogy jól érezze magát.	1	2	3	4	5
52. Hasznos, ha a társaságban mindenkinél van telefon.	1	2	3	4	5
53. Az okostelefon jobb emberré tesz.	1	2	3	4	5
54. Mi az okostelefon legfőbb feladata szerinted? Fejtsd ki röviden, néhány mondatban! (Kifejtendő)	1	2	3	4	5
55. Mi az okostelefon-használat legnagyobb hátránya szerinted? Fejtsd ki röviden, néhány mondatban! (kifejtendő)					

56. Mi jut eszedbe a képről?		
57. Mi jut eszedbe a képről?		
58. Mi jut eszedbe a képről?		

Nagyon hálás vagyok neked, hogy hozzájárultál a véleményeddel a kutatásomhoz!

2. *Melléklet:* a projektfélév ütemtervének leírása és segédanyagai

2.1 Erkölcspedagógiai elvek

Mivel a szakirodalom hangsúlyozza a problémás okostelefon-használat pszichológiai háttérrokait, jelezve amellet, hogy az iskolákban kell megvalósítani a prevenciót (Jang és Ji 2012), ezért jelen pedagógiai kísérletben a pszichoedukáció kiemelt folyamat. Az önkontroll és a reziliencia két védőfaktorának fókuszja ezt jelzi, de az unalomra való hajlam mint rizikófaktor is szerepet játszik. A mélyebb pszichológiai mozgatók megvilágításához *a második ütemben* két alkalommal külső szakember bevonását (iskolapszichológus, szociális segítő) tervezzük, akik képesek a praxis tapasztalatával és a diákok számára érthető módon átadni a legfontosabb információkat.

A tudatos, tervszerű okostelefon-használat elveihez segédletet nyújtanak Kiberly S. Young terápiás javaslatai.¹ A javaslatok fordítását Kiss Hedvig doktori dolgozatából vettük át (Young 1999 idézi Kiss 2021: 130), a magyarázatok kiegészítésre kerültek:

1. *Gyakorold az ellenkezőt;* az addikció tárgyával kapcsolatos viselkedés riválisainak, alternatíváinak létrehozása új szokásokkal, tevékenységekkel.

¹ Young a problémás internethasználat kapcsán fogalmazta meg javaslatait, a szoros kapcsolat miatt azonban az okostelefonra is érvényesek a javaslatok.

2. *Külső stopperek*; az internet folyamatjellege (Song és mtsai, 2004), valamint a gyakoribb flow-élmény tapasztalása miatt (Stravropoulos és mtsai, 2017), amely a problémás használat rizikótényezője (Kiss 2021) az időérzékelés a használat közben majdhogynem megszűnik, így szükség van olyan objektív jelzőkre, amely megbontják a használat „időtlenységét”.
3. *Célok kitűzése*; fontos olyan célok felvázolása, melyek fokozatosan csökkentik az eszközhasználat idejét.
4. *Tartózkodás bizonyos alkalmazásoktól*; a függőségre leginkább hajlamosító alkalmazások kiszűrése, ezek általában a közösségi média és a kockázatos tartalmú weboldalak (Prievara és Pikó 2016), így a prevenció külön figyelmet szentel a közösségi média veszélyeinek és helyes használatának, valamint feltárja a következményeit a különböző kockázatos tartalmú weboldalak (pl. pornóoldalak).
5. *Emlékeztetőkártyák*; amelyek tartalmazzák a függőség és a függőség feloldásának következményeit.
6. *Személyes leltár*; azokról a korábban végzett tevékenységekről és szokásokról, amelyeket az eszközhasználat kiszorított. Mozgósítható a koronavírus járvány karanténidőszaka közben megélt tevékenység-átalakulás tapasztalata.
7. *Segítőcsoportok*; szociális interakciók szerepe a magány, egyedüllét megtörésére. Főként úgy, hogy a társas támogatás védőfaktoroként funkcionál (Kiss 2021).
8. *Családtérápia*; a rendezetlen családi konfliktusok megoldása, a kapcsolatok erősítése. Ez utóbbi értelemszerűen nem képezi részét az iskolai prevenciónak.

2.1.1 Védőfaktorok fejlesztése

A védőfaktorok fejlesztése vitatott kérdés, ugyanis nem teljesen egyértelmű, hogy a személyiség mely rétegeit érintik, mennyire tanulhatók, legalábbis a szenzitív időszakok után. Az biztos, hogy minden valódi proaktív beavatkozás a család közegében kezdődik és a szenzitív időszakokban a legerősebb, de a védőfaktorok gondozásához sosem késő neki állni, bármely életkorban folytatható (Eistenstein, Morais és Ting 2017).

A pedagógusnak olyan, világos határok felállítására kell törekednie, amelyek indokát a tanulók ismerik, és elmondhatják az ezzel kapcsolatos gondolataikat, érzelmeiket. A tanár azzal is segíthet a reziliencia fejlesztésében, hogy a gondolataikról, érzelmeikről kérdezi a diákokat. Ezzel az önkifejezés fejleszthető (amely a reziliencia része), ami a digitális bevándorlóknak evidensnek tűnhet, az emotikonok és emojik világában élő digitális bennszülött számára mégsem az. Meg kell tehát mutatni számukra az érzelmek felismerésének és kifejezésének

alternatív útjait. A fejlesztés hatékony módszere lehet továbbá a napló, önreflexió, lejegyzés a diákok tapasztalatairól, élményeiről és érzelmeiről (Eistenstein, Morais és Ting 2017). Az önkifejezést, az érzelmek kifejezését a tanár is képes elősegíteni, szókratészi módszerrel a neveltet rávezetni, hogy legyen alaposabb saját mentális állapotának felmérésében és kifejezésében, legyen érthető, világos, mert ez vezet érdemi párbeszédhez. Erre szolgál az EMK mint jó minta, eszköz. Az etika tantárgy pedig tökéletes színtere az ilyen beszélgetések, reflexiók megtételének.

A tanár példája is nagy jelentőségű lehet, mert a reziliencia fejlesztése más személyiségfejlesztő hatású tevékenységgel is megvalósítható (Eistenstein, Morais és Ting 2017). A diákon túl tehát a tanár is számoljon be „informális” tevékenységeiről, ehhez nagyszerű alkalmat jelentenek a különböző bemelegítőjátékok, amelyben vegyen részt a pedagógus maga is! Továbbá ezek a bemelegítőfeladatok jó kísérleti lehetőségei a tanárnak a stressz csökkentésére, mint a mozgás- vagy zenegyakorlatok, a meditáció vagy a *drámajáték*. A drámajáték szinte végtelen lehetőségköre az önkontroll fejlesztésére is kiváló eszköz. A drámafeladatok végzése azért is rendkívül fontos, mert az erkölcsi gondolkodásban pusztán a megértés nem vezet változáshoz, cselekedtetni is kell, azaz olyan szituációkat teremteni (a drámajáték segítségével), amelyekben az etikai elvek, (az okostelefonnal kapcsolatos) megszerzett tudás kipróbálható (Alexandrov, Fenyődi és Jakab 2015 idézi Vincze 2020).

Emellett kulcsfontosságú a hatékony időmenedzsment megtanítása (Eistenstein, Morais és Ting 2017), amely részben az idő felfogásán, részben pedig az okostelefon következményeinek ismertetésével valósulhat meg.

2.1.2 Differenciált oktatás

Susain Cain nagyhatású könyvében, a *Csend*-ben megfogalmaz néhány olyan alapvetést, amely segítséget nyújthat a pedagógusnak az introvertáltabb diákok érvényre juttatásához, hiszen a szerző szerint egy extravertált „harsány” világban élünk, ahol az introvertáltak kevésbé juthatnak szóhoz, noha érdemeik, ők maguk ugyanannyira értékesek, mint extrovertált társaik (Cain 2016). Cain alapvetései a tanulók *differenciált* oktatásában és nevelésében segítenek.

Cain különböző „introvertált hősöket” sorol fel irodalmi példákból, mint Patroklosz, Gandhi vagy Ferdinánd, a bika. Ezek a történetek, kiegészítve egyebekkel, remek alapanyagként szolgálhatnak – nem csak az etikaóra témáinak vagy a gyermekfilozófia módszertanának kifejezéséhez –, de az introvertáltabb diákok önértékelésének fejlesztéséhez is (Cain 2016: 503-504). Még relevánsabbak azok a konkrét tanácsok, amelyet Susan Cain a pedagógusok és szülők számára összegyűjtött (Cain 2016: 509-510).

Susain Cain tanácsai a pedagógusok számára (a projektfélév terveihez, eszközeihez és módszereihez):

1. Ne kezelendő betegségként tekintsünk az introvertált, órán kevésbé megszólaló gyerekekre, hanem becsüljük meg az előnyös tulajdonságaikért őket.
2. Ügyeljünk az osztálytermi csoportmunka arányaira, kiscsoportokban (3-4 fős) és pontos szerepekben gondolkodjunk.
3. Ne ültessük az introvertáltabb, visszahúzódó gyerekeket a harsányabb, extrovertáltabb társak mellé, mert az eredmény kontraproduktív válik; a visszahúzódó nevelt ugyanis fenyegetve érezheti magát, ezért kevésbé lesz képes a koncentrációra.
4. Módszertani apparátusunkban törekedjünk arra, hogy az extrovertált és introvertált gyerekek egyaránt ki tudjanak teljesedni. Míg előbbiek a mozgásos, ingergazdag feladatokat preferálják gazdag interaktivitással, addig az introvertáltabbak inkább az önálló, egyéni, szabadon eltölthető időt és az előadást részesítik előnyben. A tanár törekedjen az egyensúly megteremtésére.
5. Páros feladatok, megbeszélések előtérbe helyezése – ez serkenti a magukba forduló diákok megnyilatkozásának lehetőségét, hiszen az előzőleg a padtárral megbeszélte válasz kevésbé lesz rizikós az egész osztály előtt.
6. A kérdések feltétele után várjunk türelmesen, legalább öt másodpercig, hogy az introvertáltabb diákok is kapjanak időt gondolataik összegyűjtésére, a bátorság meglelésére megszólalásukhoz.
7. Alkalmazzunk online tanítási technikákat, önálló feladatvégzési lehetőségeket a tanóra keretein belül és azon túl is.
8. A tanulói értékelés során differenciáltan értékeljük a diákok erőfeszítéseit. Ne kizárólag a hozzászólások, kérdések megválaszolása érjen pontot, dicséretet, hanem azok a kevésbé látható munkák is, amelyekben az introvertált diák igazán erős: például a figyelmes hallgatás, írásos tevékenységek, a társakra való odafigyelés.

Érdeemes megnéznünk a pedagógusoknak szánt tanácsok mellett a szülőknek címzetteket is, ugyanis – alapgondolatukban – szintén relevánsak lehetnek;

1. Tekintsük kincsnek gyermekünket/diákunkat, akármilyen is ő.
2. Az idegen, kényelmetlen helyzetekre való biztatás, motiválás. Ne erőltessük, de ne is óvjuk a komfortzónán kívüli helyzetektől a diákot, erőfeszítéseit igyekezzünk mindig értékelni.

3. Ne mondjuk ki a gyerekünk/diákunk előtt, hogy ő visszahúzódó, ilyen és ilyen helyzetekben gyengébb, mert még ha így is van, a gyermek nagyon könnyen formálódó, és gyakran ezeket a címkéket magára értelmezve nem is próbálkozik változtatni önmagán, elfogadja és magára aggatja címkéit.
4. Ne vetítsük ki saját introvertált élettörténetünket az ő életére.
5. Tudatosítsuk, hogy gyermekünk/diákunk talán orchidea-gyermek², ezért ne korholjuk, ne várjuk el tőle ugyanazt az viszonyulást, mint minden más gyerektől. (Ez különösen fontos az órai munkával kapcsolatban, mert mint ahogy már elhangzott, az introvertáltabb diákokra jellemzőek a „láthatatlan munkák”)
6. Támogassuk gyerekünket/diákunkat abban, ami igazán lelkesíti, ami számára a flow-élményt jelenti.

2.1.3 Tanári attitűd

Safder és Abid (2018) pandzsábi középiskolás diákokat vizsgáltak és korrelációt találtak az iskola, a tanár erkölcsi viselkedése és a diákok erkölcsi fejlődése között. A pedagógus visszajelzései, empátiája, hitelessége és vezetési stílusa szintén fontos tényezők (Zsolnai 1999 idézi: Vincze 2020), azaz a pedagógus többet mutathat saját példáján keresztül adott esetben, mint felhalmozott információkkal.

A kísérlet csoportjai Kohlberg szakaszolásában a konvencionális csoport két végét testesítik meg. Míg a 8.-osok a szakasz elején állhatnak, a tanárnak való megfelelés és az önálló – akár a tanárnak ellentmondó – véleményalkotás *határán*. Emiatt a pedagógus kiemelt fontosságú feladata, hogy serkentse a diákokat arra, hogy kérdezzenek (a „dobozon kívül is”), bátran vitázzanak, fogalmazzanak meg ellenkező véleményt, kérdőjelezzék meg a tanárnak való megfelelésüket, ezzel mintegy az erkölcsi fejlődést elősegítve. Az idősebb korosztály (11.-esek) esetén pedig iránymutatással szolgál az ún. értékartikulációs módszer, amely a különböző, előzetesen már deklarált és tisztázott véleményeket, álláspontokat ütközteti, de nem törekszik mindenáron konklúzióképzésre. Ez az eljárás többet között a multiperspektivikus megközelítést, valamint a sokoldalú és információgazdag bemutatást feltételezi. (Vincze 2020).

Kamarás István (2013) szerint a tanár az erkölcsi gondolkodás fejlesztése érdekében a tanulót alkotótársként szemléli, ami módszertani fogásokat feltételez mint a mesékről,

² Susan Cain említi az ún. *orchidea-elméletet*, amelyet David Dobbs nevéhez köt. Az elmélet szerint vannak „pitypang”, illetve „orchidea” gyerekek. A pitypang gyerekek a legtöbb környezetben képesek jó teljesítményt nyújtani, számunkra a környezet nem sorsdöntő, ahogy a pitypang is eléldégél szinte bárhol. Ezzel szemben az orchidea kényes virág, az orchidea gyermek nagyon érzékeny a környezetére, azonban amint megteremtődik körülötte a biztonságos közeg: teljesítménye a pitypang gyerekéét túlszárnyalja (Kennedy 2013; Cain 2016).

filmekről, olvasmányokról való beszélgetés, ezek elemzése, szintézise és értékelése. Továbbá fontosnak tartja a további művészeti ágak kifejezőképességének beemelését az etikaoktatásba, akár úgy, hogy ezeket maguk a diákok állítsák elő.

Irodalom:

Kennedy E. (2013). Orchids and dandelions: How some children are more susceptible to environmental influences for better or worse and the implications for child development. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. 18(3), 319-321. Doi:10.1177/1359104513490338

2.2 ütemterv, 8-os csoport első félév

Alább látható az **első projektfélév** („kódorgások”) 8.-os ütemterve, tanterve. A táblázat alatt található a jelmagyarázat.

A főcímek alatt zárójelben jelzem az adott órán tárgyalandó etikai problémát. Pl. (Én és okostelefon)

A moderátorszerepekhez fiktív neveket találtam ki az anonimitás érdekében. Ahol nincs **M** jelzés, ott az órán nem volt kiválasztott moderátor.

Az ún. „dobókocka-óra” a választható órákat jelenti, a félév során három ilyenre van lehetőség, ezek közül kettő a diákok által kiválasztható a táblázat után lévő témafelsorolásból, egy pedig teljesen szabadon, a diákok ötletei alapján kerül kiválasztásra.

A „Pótlás” feliratú táblázathelyek az esetlegesen elmaradó órák miatt kerültek bevezetésre.

A pontok vezetése egy külön dokumentumban, táblázatos formában történik.

FÉLÉVES „KÓDORGÁSOK” AZ OKOSTELEFON KÖRÜL

2022/2023. I.

8.

Tematika, tanterv

1. szept. 14.	Óramegbeszélés, bemutatkozás, ismerkedés
------------------	--

2. szept. 21.	AMILYEN VAGYOK (-) Kérdőív kitöltése KF: Írd le, rajzold le, zenéld el (és vedd fel) azt, hogy mit tudhat rólad és milyennek láthat a telefonod!
3. szept.28.	NETIKA, JOG ÉS FELELŐSSÉG (Társadalom és okostelefon) KF: Készítsd el az okostelefon tízparancsolatát (lehet komoly és vicces is)!
4. okt.5.	AKIVÉ VÁLHATOK (-) M: Otília és Belzebub KF: Készíts életrajzot/önéletrajzot/önéletrajzot arról, hogy milyen leszel 5 év múlva (max. 1-2 oldalban, ábrákkal, mindenfélével, lehet vers, képregény is!) !
5. okt.12.	ELMARAD!
6. okt.19.	A VALÓSÁG MÉDIAKÉPE (Közösség és okostelefon) Segédlet: Eli Pariser: <i>Óvakodj a szűrőbuborékoktól</i> (TED előadás) https://www.youtube.com/watch?v=B8ofWfx525s KF: Rajzolj, fess, szerkessz (képszerkesztővel) egy véleménybuborékot konkrét elemekkel (érdeklődési körrel, véleménnyel)! Jelenítsd meg a rajzon még egy véleménybuborékot legalább!
7. okt.26.	A VALÓSÁG MÉDIAKÉPE 2 (Társadalom és okostelefon) Segédlet: <i>Nightcrawler</i> (Éjjeli féreg c. film egy jelenete, rendező: Dan Gilroy) https://www.youtube.com/watch?v=kvMCtCgDLtg M: Gerda KF: Találj ki egy eseményt és írd meg a clickbait (kattintásvadász), a hétköznapi, a flegma, a szomorú, a lelkes, a túlrészletező és a korrekt címeit!
8. nov.2.	SZÜNET
9. nov.9.	AZ ÉLET ÉRTELME (Dobókocka-óra) (Én és okostelefon) M: Jolán és Vilma KF: Mit jelent számodra az élet értelme? Rajzolj, fess, zenéld, készíts videót, szerkessz képet, írd róla!

	VAGY Ismersz olyan videót, mémet, képet, novellát, verset, zenét, festményt stb., amelyik kifejezi az élet értelmét és egyetértesz vele? Ha igen, akkor rakd be egy word dokumentumba (linket, ha videó) és indokold meg, hogy miért értesz vele egyet!
10. nov.16.	JÓLÉT ÉS JÓ ÉLET (Én és okostelefon) Segédlet: <i>Happiness</i> (Steve Cutts) https://www.youtube.com/watch?v=e9dZQelULDk M: Csongor és Tünde KF: Írj rövid novellát, verset vagy esszét vagy rövidfilmet (max. 1 perc) a boldogság természetéről.
11. nov.23.	ELMARAD!
12. nov.30.	STRESSZ, STRESSZOLDÁS, FÜGGÉS (Én és okostelefon) Segédlet: Tankönyv 135. old. párbeszéd M: Elektra és Eper KF: Rajzolj kördiagrammot arról, hogy mi okozza a legnagyobb stresszt az életben! Miért ezeket az elemeket rajzoltad a diagramra?
13. dec.7.	MAGYAR VAGYOK (-) KF: Milyen a magyarság villamosa? (Hogy nézne ki kívülről-belülről, milyenek lennének az utasai, hogy viselkednének egymással, kik vezetnék?) Rajzold, fessd, szerkeszd vagy írd meg!
14. dec.14.	AKADOZÓ KAPCSOLAT A VALÓSÁGGAL (Dobókocka-óra) (Közösség és okostelefon) Segédlet: <i>Life Smartphone</i> (Chenglin Xie) https://www.youtube.com/watch?v=V1jfFuduZXo&t=4s KF: készíts rajzot arról, hogy miként látod az emberek kapcsolatát a természethez, egymáshoz!

Választható témák:

1. **Egyéniség és betagozódás**
2. **Az iskola, mint gyár**
3. **Szerelem**
4. **Példaképek**
5. **Mentális betegség és egészség**

6. **Előítételek működésben**
7. **Akadozó kapcsolat a valósággal** (választott)

A teljesítés feltételei

A félévi jegy (két félévi jegy átlaga az év végi jegy) az alábbi pontrendszer alapján kalkulálható ki:

jeles: 18 ponttól, **jó:** 13-17 pont, **közepes:** 9-12 pont, **elégséges:** 4-8 pont

Moderátor szerep **M**: moderátor szerepet fakultatív módon lehet vállalni és plusz ponttal jár. Ez a szerepkör azt jelenti, hogy a moderátor gondolkodtató kérdéseket tesz fel a többieknek az aznapi óra segédanyaga alapján. Ez tehát nem (monológyszerű) kiselőadás, hanem egy beszélgetés generálása és életben tartása. A moderálás minőségi alapon 1-3 ponttal értékelhető.

Kreatív feladatok **KF**: kreatív szövegalkotási feladatok a KF-fel jelzett órákra. Minőségüktől függően 1-3 pontot érhetnek, és a legjobbakat utolsó órán felolvassuk/megbeszéljük.

Hozzájáruláspontok **HP**: előfeltételük az aktív órai részvétel! A hozzájáruláspontok nem kizárólag megszólalással, hanem a többiekre való gondos figyelem, önálló munkavégzés, aktív ötletelés is beletartozik. Egy alkalommal max. 2 pont gyűjthető (ami nem egyenértékű a kétszeri megszólalással). A jeles érdemjegyhez min. 8 HP kell (a M és a KF-pontok mellé).

Avatárok **A**: avatárt mindenki készíthet magának a félév során, ami további busás pontokat ér.

A pontrendszer szellemi anyja:
Osztroluczky Sarolta

Ha bármi kérdés adódna:
Mátó Áron
aron.mato97@gmail.com
+ Teams

2.3 ütemterv, 8-os csoport második félév

Alább látható a második projektfélév („kódorgások”) 8.-os ütemterve, tanterve.

A **félkövérrel szedett** időpontok a táblázat bal oldalán azt jelzik, hogy melyik órák tartoznak a projektfélévhez, annak témáihoz, az ezeket követő dátumok már nem képezik a projektfélév részét.

A főcímek alatt zárójelben jelzem az adott órán tárgyalandó etikai problémát. Pl. (Én és okostelefon)

Az ún. „dobókocka-óra” a választható órákat jelenti, a félév során három ilyenre van lehetőség, ezek közül kettő a diákok által kiválasztható a táblázat után lévő témafelsorolásból, egy pedig teljesen szabadon, a diákok ötletei alapján kerül kiválasztásra.

Pirossal az elmaradó, vagy a biztosan meg nem tartott órákat jelzem. A „Pótlás” feliratú táblázathelyek az esetlegesen elmaradó órák miatt kerültek bevezetésre.

A pontok vezetése egy külön dokumentumban, táblázatos formában történik.

FÉLÉVES „KÓDORGÁSOK” AZ OKOSTELEFON KÖRÜL

2022/2023. II.

8.

Tematika, tanterv

1. jan. 11.	KÉRDŐÍV KITÖLTÉSE, A TÉMÁK KIVÁLASZTÁSA
2. jan. 18.	AMILYEN VAGYOK 2. (Én és okostelefon) <i>A különböző énjeim kapcsolata</i> Segédlet: <i>Black Mirror</i> S02 E01 (Be Right Back), <i>Her</i> c. film M: KF: Írd le, rajzold le, zenéld el (és vedd fel) azt, hogy mit tudhat rólad és milyennek láthat a telefonod! Változott-e a képe rólad a korábbiakhoz képest?
3. jan. 25.	AKIVÉ VÁLHATOK 2. (Én és okostelefon) <i>Felelősség, kötelesség a digitalizált világban, cyberbullying</i> Segédlet: Tankönyv 54. oldal 5. feladat, <i>Remélem legközelebb sikerül meghalnod</i> c. film M: KF: Készíts rövid leírást, hogy milyen lennél akkor, ha ettől a pillanattól fogva nem használnád az okostelefonodat! Mi változna a leginkább?
4. feb. 01.	STRESSZ, STRESSZOLDÁS, FÜGGÉS 2. (Én és okostelefon) <i>Stresszoldó utak és lehetőségek</i>

	Segédlet: Daniel Levitin: <i>How to stay calm when you know you'll be stressed.</i> (TED előadás, magyar felirat) https://www.youtube.com/watch?v=8jPQjjsBbIc M: KF: Rajzolj kördiagrammot arról, hogy mi okozza a legnagyobb stresszt az életben! Miért ezeket az elemeket rajzoltad a diagramra?
5. feb. 08.	DOBÓKOCKA-ÓRA (1) Segédlet: M: KF:
6. feb. 15.	MÉDIA ÉS TÁRSADALOM 1. (Közösség és okostelefon) <i>Véleménybuborékok és visszhang-kamrák</i> Segédlet: Eli Pariser: <i>Óvakodj a szűrőbuborékoktól</i> (TED előadás, magyar felirat) https://www.youtube.com/watch?v=B8ofWfX525s M: KF: Készítsd el a saját véleménybuborékokodat és találd meg azokat a pontjait, amelyen keresztül kipukkantható!
7. feb. 22.	MÉDIA ÉS TÁRSADALOM 2. (Társadalom és okostelefon) <i>Álhírek és dezinformációk</i> Segédlet: Sinan Aral: <i>How we can protect truth in the age of misinformation</i> (TED előadás, magyar felirat) https://www.youtube.com/watch?v=-7ORAKULel4v M: KF: Találd ki egy eseményt és írd meg a clickbait (kattintásvadász), a hétköznapi, a flegma, a szomorú, a lelkes, a túlrészletező és a korrekt címeit!
8. már. 01.	A BEHÁLÓZOTT VILÁG 1. (Társadalom és okostelefon) <i>Kommunikáció egymással és egymás nélkül</i> Segédlet: SciShow: <i>The Psychology of Emojis.</i> https://www.youtube.com/watch?v=FsaJdS3OgV4 M: KF: Írj olyan párbeszédet, amelyben a felek kizárólag emojiakkal kommunikálnak!
9. már. 08.	A BEHÁLÓZOTT VILÁG 2. (Közösség és okostelefon) <i>Az „üvegfalakon” keresztül</i> Segédlet: <i>Black Mirror</i> S03 E01 (Nosedrive)

	M: KF: Igazságos-e a közösségi média profilunkon keresztül értékelni bennünket az iskolában, munkahelyen, vitahelyzetekben?
10. már. 15.	SZÜNET
11. már. 22.	JÓLÉT, SIKER, BOLDOGSÁG 2. (Én, közösség, társadalom és okostelefon) <i>A siker reprezentációi a közösségi médiában</i> Segédlet: Tankönyv 27. old 5. feladat M: KF: Miért lehet különbség a médiában megjelenített és a valós siker között? Írj rövid esszét!
12. már. 29.	EGYÜTTÉLÉS A TÁRSADALOMBAN (Társadalom és okostelefon) <i>Az okostelefonos etika, milyen felelősségem van az okostelefonomon keresztül?</i> Segédlet: Tankönyv 55. old. 4. feladat M: KF: Hogy segíthetne az okostelefon a hajléktalanoknak és a szegényeknek?
13. ápr. 05.	DOBÓKOCKA-ÓRA (2) Segédlet: M: KF:
14. ápr. 12.	HONNAN VAN JÓ ÉS ROSSZ? (Idő és okostelefon) <i>Mi teszi jóvá és rosszá a technikát?</i> Segédlet: Brendon Hacket: <i>Életjáték</i> c. novellája M: KF: Írj egy párbeszédet egy rosszat akaró, az embereket rossznak látó és egy jót akaró, az embereket jónak látó mesterséges intelligencia között! Mivel érvelne a két fél?
15. ápr. 19.	TANÍTÁSOK AZ ÉLET TISZTELETÉRŐL Kérdőív kitöltése <i>Környezet és etika, paradoxon</i> Segédlet: Mentőcsónak- és úrhajó-etika M:

	KF: Készíts monológokat! Először egy ember, aztán egy állat, majd egy növény, végül kövek, kőzetek, ásványok nézőpontjából!
16. ápr. 26.	NINCS ÓRA
17. máj. 03.	A MI EURÓPÁNK M: KF:
18. máj. 10.	EGYÉNI ÉS KÖZÖSSÉGI ÉRDEK M: KF:
19. máj. 17.	DOBÓKOCKA-ÓRA (3) Segédlet: M: KF:
20. máj. 24.	AMIT MÁR TUDOK, AMIVÉ VÁLTAM, AMIT TŐLETEK KAPTAM <i>Önreflexió</i> KF: Készítsd el a saját vonaldiagramodat!
21. máj. 31.	LEZÁRÁS, MEGBESZÉLÉS
22. jún. 07.	PÓTLÁS
23. jún. 14.	PÓTLÁS

Választható témák:

- 1) **Emojik és emotikonok, a magyar nyelv halála?**
(Társadalom/közösség és okostelefon)
- 2) **A közösségi média; magány vagy kapcsolat?**
(Közösség és okostelefon)
- 3) **A közösségi média; az önfeltárás veszélyei**
(Közösség, én és okostelefon)
- 4) **Az iskola, mint gyár**
(Társadalom és okostelefon)
- 5) **Példaképek**

(Én és okostelefon)

6) **Unalom és szorongás**

(Én és okostelefon)

7) **Csak arra emlékszem, amit posztolok?**

(Idő és okostelefon)

8) **Időmenedzsment**

(Idő és okostelefon)

+ egy szabadon választott téma a diákok ötletei és szavazatai alapján

A teljesítés feltételei

A félévi jegy (két félévi jegy átlaga az év végi jegy) az alábbi pontrendszer alapján kalkulálható ki:

jeles: 18 ponttól, **jó:** 13-17 pont, **közepes:** 9-12 pont, **elégséges:** 4-8 pont

Moderátor szerep **M**: moderátor szerepet fakultatív módon lehet vállalni és plusz ponttal jár. Ez a szerepkör azt jelenti, hogy a moderátor gondolkodtató kérdéseket tesz fel a többieknek az aznapi óra segédanyaga alapján. Ez tehát nem (monológyszerű) kiselőadás, hanem egy beszélgetés generálása és életben tartása. A moderálás minőségi alapon 1-3 ponttal értékelhető.

Kreatív feladatok **KF**: kreatív szövegalkotási feladatok a KF-fel jelzett órákra. Minőségüktől függően 1-3 pontot érhetnek, és a legjobbakat utolsó órán felolvassuk/megbeszéljük.

Hozzájáruláspontok **HP**: előfeltételük az aktív órai részvétel! A hozzájáruláspontok nem kizárólag megszólalással, hanem a többiekre való gondos figyelem, önálló munkavégzés, aktív ötletelés is beletartozik. Egy alkalommal max. 2 pont gyűjthető (ami nem egyenértékű a kétszeri megszólalással). A jeles érdemjegyhez min. 8 HP kell (a M és a KF-pontok mellé).

Avatárok **A**: avatárt mindenki készíthet magának a félév során, ami további busás pontokat ér.

A pontrendszer szellemi anyja:

Osztroluczky Sarolta

Ha bármi kérdés adódna:

Mátó Áron

aron.mato97@gmail.com

+ Teams

2.4 ütemterv, 11-es csoport első félév

Alább látható az **első projektfélév** („kódorgások”) 11.-es ütemterve, tanterve. A táblázat alatt található a jelmagyarázat.

A főcímek alatt zárójelben jelzem az adott órán tárgyalandó etikai problémát. Pl. (Én és okostelefon)

A moderátorszerepekhez fiktív neveket találtam ki az anonimitás érdekében. Ahol nincs **M** jelzés, ott az órán nem volt kiválasztott moderátor.

Az ún. „dobókocka-óra” a választható órákat jelenti, a félév során három ilyenre van lehetőség, ezek közül kettő a diákok által kiválasztható a táblázat után lévő témafelsorolásból, egy pedig teljesen szabadon, a diákok ötletei alapján kerül kiválasztásra.

A „Pótlás” felíratú táblázathelyek az esetlegesen elmaradó órák miatt kerültek bevezetésre.

A pontok vezetése egy külön dokumentumban, táblázatos formában történik.

FÉLÉVES KÓDORGÁSOK AZ OKOSTELEFON KÖRÜL

2022/2023. I.

11.

Tematika, tanterv

1. szept. 16.	Óramegbeszélés, bemutatkozás, ismerkedés!
2. szept. 23.	ELMARAD!
3. szept.30.	ELMARAD!
4. okt.7.	ELMARAD!
5. okt.14.	ÉTIKA ÉS NYELV, BIZALOM, PÁRBESZÉD (-)

	KF: Írj olyan párbeszédet, amelyben csak az egyik fél válaszait jeleníted meg (pl. telefon, hamis párbeszéd, fülhallgatós videótelefonálás stb.), a szöveg legyen kreatív és ne legyen egyértelmű, hogy miről beszélnek a felek.
6. okt.21.	FELELŐSSÉG, LELKIISMERET (Társadalom és okostelefon) Segédlet: Next Floor (Denis Villeneuve rövid film) https://www.youtube.com/watch?v=t60MMJH_1ds (Denis Villeneuve: <i>Next Floor</i>) M: Miki KF: Írj rövid (max. 1-2 oldalas) esszét vagy novellát azzal a címmel, hogy „Ki a felelős?!”
7. okt.28.	KITÁRULT KÖTELESSÉGEK KÖRE (Társadalom és okostelefon) M: Ábel és Péter KF: Érvelj az ásványok/égitestek/képzeletbeli entitások stb. mellett / Írj beszédet az ásványok/égitestek/képzeletbeli entitások stb. mellett / Írj tanulmány-paródiát az ásványok/égitestek/képzeletbeli entitások stb. mellett!
8. nov.4.	SZÜNET
9. nov.11.	ELMARAD!
10. nov.18.	ABORTUSZ (DOBÓKOCKA-ÓRA) (-) KF: Hogy nézne ki a Te abortusztörvényed? VAGY Képzeld el, hogy a technika előre tudná jelezni a születendő gyerek tulajdonságait, de csak egyet lehetne megnézni (ha többet néznél, veszélynek tennéd ki a magzatot). Milyen tulajdonságát néznéd meg? (miért pont ezt?) Milyen törvényt lehetne ezzel kapcsolatban hozni?
11. nov.25.	JÓLÉT ÉS JÓ ÉLET (Én és okostelefon) M: Lilla KF: Olvasd el Kosztolányi Dezső <i>Boldogság</i> c. novelláját https://mek.oszk.hu/00700/00745/00745.htm#16, és a novella analógiájára írd Te is egy történetet, amely bemutatja a boldogság természetét!
12. dec.2	MÉDIAETIKA, VÉLEMÉNYSZABADSÁG (Társadalom és okostelefon) KF: Találj ki egy eseményt, és írd meg a róla készült hír clickbait, flegma, szomorú, lelkes, lemondó, ironikus, passzív-agresszív, agresszív, túlrészletező és korrekt címét!

13. dec.9.	PÁRVÁLASZTÁS, PÁRKAPCSOLATOK, SZEXUÁLETIKA (Én és okostelefon) KF: Milyen lenne az “etikus” Tinder? Képzeld el (és valahogy jelenítsd meg, írd, rajzold stb.), hogy milyen lenne a Tinder, ha a képek helyett másról kellene megadni információt (pl. Az eddig olvasott könyvek száma, megnyert viták száma, tabukról alkotott vélemény, havi alkoholfogyasztás, egy ültő helyben való maximális mennyisége az elfogyasztható pizzaszeleteknek 😊 stb.)
14. dec.16.	ELMARAD!

Lehetséges témák:

1. Egyediség és betagozódás
2. Az iskola, mint gyár
3. Szerelem
4. Pszichopaták és szociopaták
5. Mentális betegség és egészség
6. **Előítéletek működésben** (választott)
7. Akadozó kapcsolat a valósággal

A teljesítés feltételei

- A félévi jegy (két félévi jegy átlaga az év végi jegy) az alábbi pontrendszer alapján kalkulálható ki:

jeles: 9 ponttól, **jó:** 7-8 pont, **közepes:** 5-6 pont, **elégséges:** 2-4 pont

Moderátor szerep **M:** moderátor szerepet fakultatív módon lehet vállalni és plusz ponttal jár. Ez a szerepkör azt jelenti, hogy a moderátor gondolkodtató kérdéseket tesz fel a többieknek az aznapi óra segédanyaga alapján. Ez tehát nem (monológyszerű) kiselőadás, hanem egy beszélgetés generálása és életben tartása. A moderálás minőségi alapon 1-3 ponttal értékelhető.

Kreatív feladatok **KF:** kreatív szövegalkotási feladatok a KF-fel jelzett órákra. Minőségüktől függően 1-3 pontot érhetnek, és a legjobbakat utolsó órán felolvassuk/megbeszéljük.

Hozzájáruláspontok **HP:** előfeltételük az aktív órai részvétel! A hozzájáruláspontok nem kizárólag megszólalással, hanem a többiekre való gondos figyelem, önálló munkavégzés, aktív ötletelés is beletartozik. Egy alkalommal max. 2 pont gyűjthető (ami nem egyenértékű a kétszeri megszólalással). A jeles érdemjegyhez min. 8 HP kell (a M és a KF-pontok mellé).

Avatárok **A**: avatárt mindenki készíthet magának a félév során, ami további busás pontokat ér.

A pontrendszer szellemi anyja:
Osztroluczky Sarolta

Ha bármi kérdés adódna:
Mátó Áron
aron.mato97@gmail.com
+ Teams

2.5 ütemterv, 11-es csoport második félév

Alább látható a **második projektfélév** („kódorgások”) 11.-es ütemterve, tanterve.

A **félkövérrel szedett** időpontok a táblázat bal oldalán azt jelzik, hogy melyik órák tartoznak a projektfélévhez, annak témáihoz, az ezeket követő dátumok már nem képezik a projektfélév részét.

A főcímek alatt zárójelben jelzem az adott órán tárgyalandó etikai problémát. Pl. (Én és okostelefon)

Az ún. „dobókocka-óra” a választható órákat jelenti, a félév során három ilyenre van lehetőség, ezek közül kettő a diákok által kiválasztható a táblázat után lévő témafelsorolásból, egy pedig teljesen szabadon, a diákok ötletei alapján kerül kiválasztásra.

A „Pótlás” feliratú táblázathelyek az esetlegesen elmaradó órák miatt kerültek bevezetésre.

A pontok vezetése egy külön dokumentumban, táblázatos formában történik.

FÉLÉVES „KÓDORGÁSOK” AZ OKOSTELEFON KÖRÜL

2022/2023. II.

11.

Tematika, tanterv

1. jan. 13.	KÉRDŐÍV KITÖLTÉSE, A TÉMÁK KIVÁLASZTÁSA
----------------	--

2. jan. 20.	AZ ERKÖLCSI (TECHNIKAI) LÉNY (Én, közösség, információs társadalom és okostelefon) <i>Ki az ember a mesterséges intelligencia korában? Mi az etika?</i> Segédlet: Tankönyv 54. oldal 5. feladat, <i>Remélem legközelebb sikerül meghalnod</i> c. film M: KF: Lehet-e etikai szereplő a mesterséges intelligencia? Sorolj fel 3-3 érvet ellene és mellette!
3. jan. 27.	A JÓ ÉS ROSSZ (Idő és okostelefon) <i>Mi teszi jóvá és rosszá a technikát?</i> Segédlet: Brendon Hacket: <i>Életjáték</i> c. novellája M: KF: Technológia-optimizmus vagy technológia-pesszimizmus? Mi a helyes válasz?
4. feb. 03.	ETIKA ÉS NYELV (Közösség, én és okostelefon) <i>Emojik és érzelmek, gyűlöletbeszéd</i> Segédlet: M: KF: Találj ki egy történetet, amelyben valaki a közösségi média szereplése miatt kerül börtönbe! Milyen lépések vezethetnek (ha vezethetnek) eddig?
5. feb. 10.	DOBÓKOCKA-ÓRA (1) Segédlet: M: KF:
6. feb. 17.	MÉDIAETIKA 1. (Közösség és okostelefon) <i>Közösség vagy közös egyedüllét?</i> Segédlet: Eli Pariser: <i>Óvakodj a szűrőbuborékoktól</i> (TED előadás, magyar felirat) https://www.youtube.com/watch?v=B8ofWfx525s M: KF: Készítsd el Antigóné, Kreón, valamint Hamlet és Claudius véleménybuborékjait!

7. feb. 24.	MÉDIAETIKA 2. (Társadalom és okostelefon) <i>Álhírek és dezinformációk</i> Segédlet: Sinan Aral: <i>How we can protect truth in the age of misinformation</i> (TED előadás, magyar felirat) https://www.youtube.com/watch?v=-7ORAKULel4v M: KF: Találj ki egy eseményt és írd meg a clickbait (kattintásvadász), a hétköznapi, a flegma, a szomorú, a lelkes, a túlrészletező és a korrekt címeit!
8. már. 03.	PÁRBESZÉD, VITA, KÉTELY (Közösség, társadalom és okostelefon) <i>A kommentekben látott vitakultúra és alternatívái</i> Segédlet: M: KF: Készítsd el a kommentelő emberek tipológiáját! Milyen kommentelők léteznek (pl. a caps lock-kal író, a higgadtan érvelő stb.)?
9. már. 10.	DOBÓKOCKA-ÓRA (2) Segédlet: M: KF:
10. már. 17.	BIOETIKA 1. <i>Ember és technológia, poszthumanizmus</i> Segédlet: <i>Black Mirror</i> S03 E05 (Men Against Fire) M: KF: Az ember melyik tulajdonságát kell fejlesztenie és hogyan a technológiának? Vázolj fel három lehetőséget! Milyen etikai következményei lehetnek ezeknek a változtatásoknak?
11. már. 24.	BIOETIKA 2. (Én, közösség, társadalom és okostelefon) <i>Lombik-babák és mesterséges életek</i> Segédlet: <i>Black Mirror</i> S03 E04 (San Junipero) M: KF: Idézz fel olyan film, könyv vagy egyéb művészeti élményt, amelyben a szaporodás más módon, mesterségesen történt! Általában mennyire tűntek ezek a módosítatok etikusnak? Melyik volt a legszimpatikusabb számodra (és miért)?
12. már. 31.	ÖKOETIKA 1. (Társadalom és okostelefon) <i>Technológia és környezet, milyen hatások és milyen felelőségek?</i>

	Segédlet: Tankönyv 55. old. 4. feladat M: KF: Hol ébred a csoda? Az emberen kívül egy csodatalálmány formájában, vagy az emberen belül a technológia helyes használatával? Írj verset, novellát vagy egyéb irodalmi művet erről!
13. ápr. 07.	SZÜNET
14. ápr. 14.	ÖKOETIKA 2. (Idő és okostelefon) <i>Technológia és környezeti válság vele vagy nélküle?</i> Segédlet: M: KF: Mi az a közlegelők tragédiája? Mi az a mentőcsónak-etika? Mi az az űrhajó-etika? Nézd utána ezeknek a fogalmaknak, majd találd ki egy saját analógiát a környezeti válságra és megoldására! Magyarázd meg az analógiádat!
15. ápr. 21.	FELELŐSSÉG UTÓDAINKÉRT (Idő és okostelefon) Kérdőív kitöltése <i>Van-e felelősségünk és mi az a jövő generációjáért?</i> Segédlet: M: KF: Bízhatunk-e azokban, akiket nem ismerünk és ők nem ismernek bennünket, ha az etika alapvetően szubjektív és relatív? Írj rövid esszét!
16. ápr. 28.	NINCS ÓRA
17. máj. 05.	EUTANÁZIA Segédlet: M: KF:
18. máj. 12.	KERESZTÉNYSÉG ETIKAI SZEREPE Segédlet: M: KF:

19. máj. 19.	DOBÓKOCKA-ÓRA (3) Segédlet: M: KF:
20. máj. 26.	SZOLIDARITÁS ÉS ELŐÍTÉLET Önreflexió KF:
21. jún. 02.	LEZÁRÁS, MEGBESZÉLÉS
22. jún. 09.	PÓTLÁS
23. jún. 16.	PÓTLÁS

Választható témák:

- 1) **Emojik és emotikonok, a magyar nyelv halála?**
(Közösség, társadalom és okostelefon)
- 2) **A közösségi média; magány vagy kapcsolat?**
(Közösség és okostelefon)
- 3) **A közösségi média; az önfeltárás veszélyei**
(Közösség, én és okostelefon)
- 4) **Az iskola, mint gyár**
(Társadalom és okostelefon)
- 5) **Példaképek**
(Én és okostelefon)
- 6) **Unalom és szorongás**
(Én és okostelefon)
- 7) **Csak arra emlékszem, amit posztolok?**
(Idő és okostelefon)
- 8) **Időmenedzsment**
(Idő és okostelefon)

+ egy szabadon választott téma a diákok ötletei és szavazatai alapján

A teljesítés feltételei

A félévi jegy (két félévi jegy átlaga az év végi jegy) az alábbi pontrendszer alapján kalkulálható ki:

jeles: 18 ponttól, **jó:** 13-17 pont, **közepes:** 9-12 pont, **elégséges:** 4-8 pont

Moderátor szerep **M**: moderátor szerepet fakultatív módon lehet vállalni és plusz ponttal jár. Ez a szerepkör azt jelenti, hogy a moderátor gondolkodtató kérdéseket tesz fel a többieknek az aznapi óra segédanyaga alapján. Ez tehát nem (monológyszerű) kiselőadás, hanem egy beszélgetés generálása és életben tartása. A moderálás minőségi alapon 1-3 ponttal értékelhető.

Kreatív feladatok **KF**: kreatív szövegalkotási feladatok a KF-fel jelzett órákra. Minőségüktől függően 1-3 pontot érhetnek, és a legjobbkat utolsó órán felolvassuk/megbeszéljük.

Hozzájáruláspontok **HP**: előfeltételük az aktív órai részvétel! A hozzájáruláspontok nem kizárólag megszólalással, hanem a többiekre való gondos figyelem, önálló munkavégzés, aktív ötletelés is beletartozik. Egy alkalommal max. 2 pont gyűjthető (ami nem egyenértékű a kétszeri megszólalással). A jeles érdemjegyhez min. 8 HP kell (a M és a KF-pontok mellé).

Avatárok **A**: avatárt mindenki készíthet magának a félév során, ami további busás pontokat ér.

A pontrendszer szellemi anyja:
Osztroluczky Sarolta

Ha bármi kérdés adódna:
Mátó Áron
aron.mato97@gmail.com
+ Teams

2.6 A pedagógiai kísérlet tapasztalatai

Noha az összeállított program fele valósult meg a dolgozat írásáig, a projektfélév eddigi eredményei biztatók. A módszertani nehézségek, az iskolai környezetbe való beletanulás miatt kihívást jelentett a két elkülönülő, élettani, kognitív értelemben különböző korosztály etikaoktatása. A diákok láthatólag örültek annak, hogy ideiglenes, fiatal „kistanár” érkezett hozzájuk, de nem mulasztották el a határok, tekintély feszegetését. Így sok esetben az órák a fegyelmezés, a koncentrációra való motiválás, figyelmeztetés eseményeivel együttesen történtek, ironikus módon a leggyakoribb dichotómia az okostelefon használatából adódott. Ennek a ténye, folyamatos óráról-órára előkerülő tapasztalása csak tovább erősítette bennem az elhatározást, hogy a téma vizsgálata, a használat irányainak megváltoztatása (pontosabban ennek a kísérlete) rendkívül időszerű, rendkívül indokolt. Rengeteg módszertani, ügyrendi, szaktárgyi és érzelmi segítséget kaptam mentortanáromtól Nagy Zoltántól, akinek ezúton is

szeretném kifejezni hálámat. Az ő vezérlete és közbenjárása miatt sikerült a kutatás körülményeinek biztosítása és lefolyásának megkönnyítése.

Noha az eredmények nagyobb része még hátravan, mindenképp megjegyzendő, hogy az okostelefonnal kapcsolatos problémák mintaként szolgálnak. Előnyük a kompakt forma (Idő és okostelefon – rövid, egyszerű címek), a dinamikusan változtatható tartalom (hiszen a problémák kifejtése is valamiképp önkényes, a tanári értékrendnek megfelelő fókuszú) és az erős etikai-filozófiai súlypont. Bár a 11. osztályból kivezetésre került az etika (szerencsére még éppen az utolsó kimenő osztályt taníthatom), az általános iskola felsőtagozatában továbbra is megmaradt, ami – bár jelent egyfajta pedagógiai kompromisszumot –, hiszen a kisebbekkel való foglalkozás több türelmet igényel, egyúttal az okostelefon-használattal kapcsolatos célok elérése nagyobb valószínűséggel történhet meg, ők még jobban formálhatók.

3. *Melléklet: az etikai problémák kiegészítései*

3.1 Egy érv az átalakuló időszemlélet mellett

A következő érvvel azt szeretném láttatni, hogy az okostelefon-használat következményei – bárhonnan is közelítsük meg – etikai konfliktusokhoz vezet. Az érv az idő szemléletére irányul, de premisszáiban az idő észlelésére is támaszkodik. Az érv a digitális bennszülöttek generációira vonatkozik elsősorban (a bemutatást a következő fejezet végzi el). Az érv premisszái:

1. Az okostelefon használata az agy átalakításával kognitív változásokat is okoz. A kognitív változásokról a következő fejezet számol be, most megelőlegezzük, hogy a változások nyomán a jelenérzékelés is megváltozik (Carr 2014; Szőke-Milinte 2020).
2. A jelenérzékelés befolyással van a memóriára, méghozzá úgy, hogy a jelen információfeldolgozása szolgáltatja a munkamemória, majd a hosszútávú memória „alapanyagát” (Szőke-Milinte 2020 Gazzaley-Rosen 2016 nyomán). Mindamellet az idő észlelése neurológiailag is a memórián alapul (Shapiro 2019).
3. Az emlékezés alapvetően képi (Augustinus 1987: 287-290). Szent Ágoston szerint az idő három dimenziója a lélek három „mozgásával” írható le, hiszen az idő a lélek kiterjedése. A jelen a figyelem, a múlt az emlékezet, míg a jövő a fantázia mozgásával a lélekben épül.

Ágoston látta, hogy a jövő alapja, a fantázia a múlt tapasztalásain alapul, tehát a jövő feltétele végsősoron az emlékezet. A jelen is erre a sorsra jut, szintén az emlékezeten alapszik (Augustinus 1987: 376-377).

4. Az okostelefon kezelhető külső memóriaként (extended memory). Donald Merlin elmélete szerint az ember „kultúrai” egymást követve evolválódtak, mozaikszerűen kiegészítve egymást. A kultúrák az irányítóegység közötti átadási módot jelentik, a kommunikáció és a tudás megőrzésének módját. Az írás, majd a nyomtatás nyomán lehetővé válik az ember memóriájának kiszervezése, sőt a hálózati társadalom nyomán a kialakuló külső memóriát tértől és időtől függetlenül elérhetővé válik (Merlin 2001). Nagyon hasonló Andy Clark és David Chalmers *extended mind* elmélete, ahol a technológiát, a technika eszközeit kiterjesztett elmeként tekintik (Clark és Chalmers 1998).
5. A külső memória hatással van a belső memóriára (Merlin 2001).
6. Az okostelefon mint technikai eszköz a külső memória/elme része.
7. Az okostelefon rendelkezik képmező, rögzítő és tároló funkcióval.

A premisszáik alapján elmondható, hogy mivel az okostelefon külső memóriaként/elmeként tekinthető, ezért befolyással van a belső memóriára (első következtetés=K1). Továbbá, az okostelefon a jelenérzékelésen keresztül is meghatározza a memória működését (K2). Mivel a memória alapvetően képi jellegű, és mivel az okostelefon egyik fontos tulajdonsága éppen a vizualitás, az okostelefon *erősen* meghatározza a memóriát, mind külső, mind pedig belső értelemben (K3).

3.2 A bennszülöttek „világképe”

A *doomer* karaktere kifejez egy sajátos hangulatot, élethez való hozzáállást, melyben az üresség tapasztalata a legerősebb. A *doomer* ugyanis saját létét kiüresedettnek, életét jelentéktelennek és hiábavalónak látja. Úgy tekint magára, mint annak a generációnak a tagja, amely az elődökhöz képest hatványozottan több információ befogadója, ami miatt jóval részletesebben ismeri a világot, annak minden öncsalásával. Az előző generációs boldog tudatlanságáról van szó, valójában az élet nem más, mint napról-napra, évről-évre folytatódó mókuserék, ami végül sehová sem tart, hiszen a halállal végződik. A *doomer* ezért fordul a

különböző tudatmódosító tevékenységekhez és szerekhez, hogyha csak egy pillanatig is, de elfeledkezzen az üresség átható tapasztalatáról.³

A doomer, mint internetes mém elemzése kapcsán (a formára összpontosítva) (Němeček 2020), még ha nem is gondolja a Z generáció tagja az elődök életét a boldog tudatlanság állapotának, a zoomer karakterében tetten érhetőek a már felvázolt kognitív változások, mint a döntési fáradtság vagy a kognitív önbizalom feszültséggel telt fogalma. Ha rápillantunk a különböző streaming szolgáltatások palettájára, szembetűnő az antihősöket, mentális zavarokkal rendelkező, pszichopátákat, sorozatgyilkosokat prezentáló tartalmak népszerűsége. Ha a videómegosztókon elérhető könnyűzenét figyeljük meg, akkor valamiképp lehangolt és az érzékiséggel kapcsolatos tartalmakat látni. Úgy tűnik, hogy a Z generáció két legmeghatározóbb fogalma az *unalom* és a szorongás.

3.3 Az unalom klinikai-pszichológiai értelmezése

A problémás okostelefon-használat magyarázatában rendkívül hatékonynak látszik az ún. rizikó és protektív elmélet⁴. Az elmélet szerint az ember rendelkezik védő-, illetve rizikófaktorokkal, előbbi védelmet nyújt ellene, utóbbi hajlamosít a problémás okostelefon-használatra. A két legjelentősebb rizikófaktor a problémás használat kialakulásában a szakirodalom szerint az *unalomra való hajlam* és az *unalomtűrés*⁵ (Zhengpei, Xue és Xiaolu 2020, Kiss 2021). Az unalom szerepe tehát klinikai értelemben is kulcsszerepet játszik, nem véletlen, hogy arra következtet Kiss Hedvig, hogy az okostelefon leginkább a felületes használatban merül ki, üres idők kitöltésében. Sőt, az ingerszegény helyzetektől való félelem olyan naggyá vált, hogy már-már ösztönössé lett a figyelemlekötés jelensége (Kiss 2021).

Bár az okostelefon az unaloműzés legtokéletebb eszköze interaktivitása és folyamatjellege miatt, ezáltal rövidtávon biztosítva a dopamin felszabadulás által a jutalomérzést (Song és mtsai 2004), hosszútávon mégis egyfajta hangsúlyeltolódást jelent. Átalakul a valóságérzékelés, az emberi kapcsolatok stb. (Park és Lee 2012; Duke és Montag 2017). Állandóvá teszi a szorongást, a belső konfliktusokat a rövid- és hosszútávú célok között, és végsősoron egy „mélyebb, átfogóbb” unalmat eredményez. Mindezt azáltal, hogy az

³ Paul Street c. youtube csatorna *A VILÁG, Amiben Élünk (Boomer, Zoomer, Doomer, Bloomer)* (2020) című videója, <https://www.youtube.com/watch?v=QSiyye5kovk> (2023. 01. 07.)

⁴ Az elméletről részletesebben az később lesz szó (3. Empirikus rész).

⁵ Az unalomtűrés egy másik rizikófaktor, a szenzoros élménykeresés alfaktora, és a nemzetközi, illetve a hazai kutatások alapján sokkal nagyobb szerepe van a problémás okostelefon-használatban, mint bármelyik másik alfaktornak (Kiss 2021).

okostelefon ingerei jutalomérzésként a dopaminerg rendszerre gyakorolnak hatást, emiatt a túlzott használat eredménye a dopaminrezisztencia, amely leginkább a tevékenységek iránti motiváció csökkenésében nyilvánul meg (Kiss 2021). És/vagy kiváltva azt választ, ami a fokozott ingert kiváltó tevékenységek felkeresésében, az okostelefon esetén a kockázatos tartalmú webhelyek elérésében jelenik meg. Pilinszky írja a következőket „erről”:

„Az unalom ellen a bűn izgatószerével védekezni a legkönnyebb. De ez az enyhület csak átmeneti lehet: még nagyobb üresség, még salakosabb unalom marad utána.”
(Hafner 1993: 161)

3.4 Kierkegaard és az unalom

Az unalom – Kierkegaard szerint – minden rossz gyökere (Kierkegaard 1843/1978: 362), filozófiai értelemben az unalom jóval több, mint puszta tétlenség.

Az alábbiakban kísérletet teszek a Kierkegaard stádiumai közt elhelyezni az okostelefon-használatot, valamint kitérek a döntés szerepére.

Az unalom Kierkegaard számára egyfajta elemi mozgatóerőt jelent, valami olyasmit, ami elindítja a cselekvést. Ha a görög istenekre gondolunk, akkor látható, hogy azért csináltak valamit, mert unatkoztak. Ilyen értelemben érti minden rossz gyökerének az unalmat Kierkegaard. Az unalom a semmi tapasztalata, ahogyan a szorongás is, de ellentétben a szorongással, az unalomból nem következik semmilyen felismerés, legfeljebb a rossz végtelen megtapasztalása (Kierkegaard 1843/1978: 370-371).

Kierkegaard stádiumai (esztétikai, etikai és vallási) között nem fokozatos átmenet, hanem egy-egy döntés általi azonnali váltás van. A stádium létmódot jelentenek, amely a világ egy tökéletesebb, mélyebb megragadását eredményezik. Az esztétikai stádiumból – amelyben az origó a vágymegélés, az érzékeknek alávetettség – akkor vezet út tovább a következő stádiumba, ha a semmi megbújó tapasztalata, azaz a szorongás kétségbeeséssé válik (Kierkegaard 1843/1978). A döntés szerepe itt az, hogy szembenézek önmagammal és felismerem az általános igazságokat, új nézőpontot veszek fel, amely túlhalad a vágyakon. Az etikai stádiumba így kerül az ember. Majd tovább a vallási stádiumba úgy, hogy kialakul egy rezignáció, fásultság az énben, melyet meghaladva, a racionalitás számára láthatatlan, abszurd hitben rejlik a megnyugvás, a válasz, mely szinten egy döntés eredménye (Kierkegaard 1843/1978, Boros 2016).

Az okostelefon a rövidtávú jutalomérzés, a folyamatjelleg és az interakció élményét adva folyamatos kísértést jelent a felhasználó számára, hogy hosszútávú céljai helyett fokozza az élményeket (Kiss 2021 nyomán). Ebből adódóan az okostelefon nehezen jegyezhető máshova, mint az esztétikai stádiumba, hiszen az okostelefon nem szolgáltat objektív mércéket az én számára saját céljainak biztosítására, ezt mind magának kell megvalósítania. Ebben még tudnánk értelmezni a döntés szerepét, ahogy a stádiumok között Kierkegaard elgondolta, azonban nehéz elmenni amellett a tény mellett, hogy okostelefonunk jól meghatározott céllal, kognitív struktúráinkhoz igazodva, voltaképpen emberi gyengeségeinket kihasználva lett megtervezve (Zuboff 2018). Ebből adódóan maga az eszköz hajlamosít a vágyvezérelt használatra, az esztétikai stádium létmódjára. Kierkegaard, amikor a stádiumok meghaladását érő döntésekről beszél, a szabad akaratot a döntések során feltételeznie kell. Leginkább azért, mert az ember a világ olyan eleme, isten olyan teremtménye, amely „irracionalis”, azaz a racionalitás számára felfoghatatlan, egyfajta abszurdum. Épp szabadsága révén. Mit jelentene Kierkegaard számára az overchoice, a FOBO és a döntési fáradtság jelenségeitől terhelt ember döntése? Az ember belekényszerül a használat szüneteinek „réseibe”, hogy ekkor ismerje fel önnön szorongását?